

Samfunnsviternes høringsinnspill – evaluering av statsforvalternes geografiske inndeling

Innledning

Samfunnsviterne takker for muligheten til å gi innspill til evalueringen av statsforvalternes geografiske inndeling og vurderingene som vil skje i lys av deling av fylkeskommunene.

Det er mange prinsipielt viktige sider ved statsforvalterembetene som belyses i rapporten fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Vi er enig i DFØs innledende anbefalinger, nummerert av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) som 1 til 5 i høringsbrevet. Samfunnsviterne mener at dette er viktige funn og anbefalinger det må jobbes videre med internt i embetene og i styringsdialogen mellom styringsetatene og embetene, samt i videre utviklingsarbeid.

Samfunnsviterne er også enig i DFØs anbefalinger for pkt. 6, 7 og 8 som berører statsforvalternes struktur og grenser mot fylkeskommunen. Vi vil i det følgende gi noen innspill som understøtter anbefalingene på disse punktene.

Først vil vi minne om at målet med den pågående tillitsreformen er å gi mer velferd og bedre tjenester til innbyggerne, og til rett tid.

Tillitsreformen handler om tillit langs flere dimensjoner, også mellom stat og kommune. Økt handlingsrom og faglig frihet for ansatte og fagmiljøene i førstelinja mot brukerne vil kunne føre til større variasjon i den offentlige tjenesteytingen. Dette må derfor balanseres mot viktige forvaltningsprinsipper som rettssikkerhet og likebehandling, og behov for etterprøvnbarhet og kontroll. Dette er viktige oppgaver for statsforvalterne. Vi legger til grunn at større handlefrihet lokalt kan følges opp med gode internkontrollrutiner som søker å ivareta disse forvaltningsprinsippene. Statsforvalterembetene vil uavhengig av dette være innbyggernes «sikkerhetsnett» og viktigste garantist for grunnleggende forvaltningsprinsipper.

Ifølge DFØ kommer effektene av sammenslåing av statsforvalterembetene tydeligst til uttrykk i rollen som rettssikkerhetsinstans, og det er særlig de tidligere minste embetene som opplever en styrking av både kompetanse og kapasitet. En eventuell deling av statsforvalterembetene vil ikke bare svekke statsforvalternes mulighet til å ivareta innbyggernes rettssikkerhet, men også innbyggernes tillit og muligheten til å gjennomføre en vellykket tillitsreform.

6. Fylkeskommunenes grenser bør ikke definere statsforvalterembetets grenser, men fylkenes yttergrenser bør følges slik at hvert fylke kan forholde seg til ett embete. Hjelpespørsmål: Hva er fordeler eller ulemper med at et embete dekker flere fylker?

Samfunnsviterne er enig i at fylkenes yttergrenser bør følges slik at hvert fylke kan forholde seg til et embete. Men det er kommunene, sammen med innbyggere, næringsliv og helseforetak, som er statsforvalternes primære målgruppe.

Dette fremheves også av informantene i undersøkelsen. Samfunnsviterne mener at eventuelle ulemper særlig for kommunene kan håndteres gjennom god organisering og samhandling mellom statsforvalterne og fylkeskommunene i deres ulike samordningsroller regionalt. Statsforvalteren har en viktig rolle i å sørge for kommunerettet samordning av sektorvise føringer og nasjonal politikk, mens fylkeskommunen utøver samordning i kraft av rollen som regional samfunnsutvikler og gjennom plan- og bygningsloven mv. Samfunnsviterne minner om at statsforvalterne har lang erfaring med et embete som dekker to fylker, Oslo og Akershus.

Fordelene berører først og fremst statsforvalterne internt, som styrket fagkompetanse og funksjonsevne mv.

7. Statsforvalterstrukturen bør ikke endres tilbake til slik den var.

Hjelpespørsmål: Hvilke hensyn bør tillegges størst vekt når man skal vurdere strukturen for statsforvalterembetene?

Samfunnsviterne er enig i statsforvalterstrukturen ikke bør endres tilbake til slik den var og mener at strukturen først og fremst skal understøtte statsforvalterembetenes rolleutøvelse, oppgaveløsning og funksjonsevne til beste for innbyggerne og kommunene. En reversering vil i tillegg innebære betydelige omstillingskostnader for virksomhetene, tillitsvalgte og ansatte, ref. de pågående reverseringsprosessene i tre fylkeskommuner. Vi vet også at slike omstillingsprosesser fører til høyere turnover og tap av etterspurt fagkompetanse som det tar tid å bygge opp igjen.

Hovedfunnene fra DFØs undersøkelse viser at dagens statsforvalterstruktur fungerer godt og at sammenslåingene har hatt en positiv innvirkning på hvordan statsforvalteren ivaretar sine ulike roller. Ifølge DFØ kommer dette tydeligst til uttrykk i rollen som rettssikkerhetsinstans, at det særlig er de tidligere minste embetene som opplever en styrking av både kompetanse og kapasitet. Dette var en viktig målsetting med den tidligere «fylkesmannsreformen» og bør tillegges stor vekt ved vurdering av strukturen. Det er også en oppfatning blant våre lokale Stillitsvalgte at sammenslåingene gjennomgående har ført til styrking av fagkompetansen.

Videre finner DFØ få grunner til at fylkeskommunens inndeling bør definere statsforvalterens inndeling. Tilgang på kompetanse og muligheter for å utvikle solide fagmiljøer er viktigere for statsforvalterens oppgaveløsning enn sammenfallende inndeling med fylkeskommunen.

Samfunnsviterne mener at behov for en eventuell annen fordeling av statlige arbeidsplasser kan løses gjennom å finne en balansert fordeling av arbeidsplasser mellom kontorstedene og bør ikke være en faktor ved vurdering av statsforvalterens struktur. Ifølge statsforvalteren i Vestfold og Telemark, er rekruttere og beholde fagkompetanse, nærhet til viktige samarbeidspartnere og innbyggerne, viktige hensyn

som tilsier at hovedkontoret fortsatt bør ligge i Tønsberg. Samfunnsviterne legger til grunn at dette er viktige faglige hensyn som bør tillegges stor vekt.

Krav om lokalisering av statlige arbeidsplasser ble en viktig faktor ved lokalisering av de sammenslåtte statsforvalterembetene, særlig målbåret av politikere fra berørte fylkeskommuner og «vertskommunene». Tilbakeføring av statlige arbeidsplasser ved deling av fylket er allerede brakt opp av Grenlandsregionen. Samfunnsviterne mener at dette kan løses gjennom å lokalisere flere av arbeidsplassene til Telemarkregionen slik Statsforvalteren i Vestfold og Telemark anfører.

Utviklingen de senere år har vært at flere regionale statsetater har gått over til nasjonal funksjonsinndeling med regional lokalisering av arbeidsplassene. Dette synes å fungere bra, siden stadig flere regionale statsetater følger etter. Med økende digitalisering og god tilrettelegging av fjernarbeid i virksomhetene, ser ikke Samfunnsviterne noen grunn til at lokalisering av arbeidsplassene i seg selv skal være en faktor i vurderingen av statsforvalternes struktur.

8. Dersom det skulle bli aktuelt å vurdere strukturen, må kostnader og nytte av ny inndeling vurderes grundig. Hvert embete bør vurderes for seg, der hensynet til rettssikkerhet og kvalitet på tjenestene må veie tungt.
Hjelpespørsmål: Hvordan bør inndelingen være for de tre statsforvalterembetene som er berørt av fylkesdeling?

Samfunnsviterne mener at inndelingen av statsforvalterembetene bør være som i dag. Ved en eventuell vurdering av strukturen, er Samfunnsviterne enig i at kostnader og nytte av ny inndeling må vurderes grundig i lys av tungtveiende hensyn. Hvert embete må vurderes for seg, blant annet i lys av inndelingen av øvrige regional stat.

Skulle det bli aktuelt å se på inndelingen av statsforvalterembetene i lys av reversering av fylkesstrukturen, må den nasjonale statsforvalterstrukturens robusthet og funksjonsevne også tillegges stor vekt.

Dette berører spørsmålet om statsforvalterne som generalistembeter, men også embetenes mulighet for spesialisering og oppgavefordeling. Større og færre enheter var en forutsetning for overføring av flere oppgaver til fylkeskommunen. En reversering av fylkesstrukturen taler derfor ikke for overføring av flere oppgaver til fylkeskommunen, slik fylkeskommunen i Vestfold og Telemark tar til orde for.

Et flertall i Stortinget vedtok regionreformen med sammenslåing av fylkeskommuner fra 2020. Et nytt flertall vedtok deling av fylker fra 2024. Ifølge våre tillitsvalgte i de berørte fylkeskommunene har disse to prosessene gått i ett. Totalt sett innebærer disse vedtakene kostnader for samfunnet på flere milliarder, stort press på virksomhetenes tjenester, frikjøp av tillitsvalgte for å ivareta ansattes medbestemmelse, og ikke minst stor belastning for ansatte med flukt av viktig fagkompetanse som konsekvens.

Sett i lys av dette, og funnene i DFØ- rapporten hvor tendensen er at sammenslåingen av embeter på flere områder synes å gi ønskede resultater, mener Samfunnsviterne at en reversering av de tre statsforvalterembetene ville fremstå som unødvendig bruk av offentlige midler.